

PROLOG AUTOBIOGRAFIC (PRAEFATIO)

Prudentius

Spre finalul vieții sale, după compunerea poemelor care l-au făcut cunoscut în lirica creștină, Aurelius Clemens Prudentius alcătuieste și un poem autobiografic, în care, asemenea Fericitului Augustin¹, se confesează lectorului, prezentându-și viața sa și trăirile care au însoțit-o. Deși de dimensiuni considerabil mai mici și, prin urmare, conținând mai puține detalii biografice, totuși, poemul autobiografic, așezat ca *Prolog* al operei (*Praefatio*), vădește, poate, un efort al autorului, similar celui augustinian, de a-l ajuta sau chiar îndruma pe cititor să-i înțeleagă opera fără a lăsa deoparte frământările vieții în care s-a plămădit.

Din punct de vedere al compoziției, poemul este alcătuit din 45 de versuri, grupate în 15 strofe de câte trei versuri, fiecare vers al strofei folosind un alt tipar, primul vers fiind un *Glyconeus*, al doilea un *Asclepiadeus minor*, iar cel de-al treilea un *Asclepiadeus maior*. În fond, cele trei versuri sunt înrudite, cel de-al doilea fiind format prin adăugarea unui *coriamb* la cel dintâi, iar cel de-al treilea, prin adăugarea unui *coriamb* la cel de-al doilea. Se observă, așadar, o creștere proporționată, cel puțin la nivel cantitativ, în cadrul fiecărei strofe, spre finalul acesteia însă, o privire mai atentă evidențiază o structură metrică aleasă nu la întâmplare, ci cu un anume scop, acela de a construi în cadrul strofelor un *climax*, al cărui apogeu este atins în ultimul vers.

¹ Am ales modelul augustinian, întrucât acesta este cel mai cunoscut, însă merită menționat faptul că Prudentius se înscrie în poezia latină a secolelor IV-V într-o anumită tendință de a oferi detalii autobiografice în versuri, tendință ai cărei reprezentanți pot fi considerați Ausonius și Paulin de Nola, în comparație cu aceștia însă Prudentius fiind „mult mai modest și rezervat despre sine”, așa cum nota Nicholas Richardson, *Prudentius' hymns for Hours and Seasons. Liber Cathemerinon*, Routledge, Londra, 2016, p. 2.

În privița conținutului, *Praefatio* oferă în cuprinsul ei, pe de o parte, informații autobiografice, iar pe de alta, prezintă succint principalele teme pe care autorul le-a folosit în poemele sale. Cu toate acestea, dacă lectorul are așteptarea unei descrieri precise din punct de vedere cronologic și circumstanțial a evenimentelor din viața poetului creștin, aceasta îi va fi motiv de dezamăgire, întrucât datele de acest tip, deși nu lipsesc, nici nu sufocă poemul. Dezamăgirea îi va fi însă compensată de dulceața nostalgiei cu care Prudentius își revede cursul vieții, îmbinarea armonioasă a figurilor de stil creând sentimentul că nimic nu este prolix în acest scurt poem.

În versurile 1-3 și 24-25 găsim singurele repere cronologice care înlesnesc, pe de o parte, stabilirea datei nașterii poetului latin, iar pe de altă parte, datarea acestui *Prolog*. Astfel, informația din vv. 24-25: „*veteris Saliae consulis/ sub quo prima dies mihi*” ne indică fără echivoc anul nașterii lui Prudentius, 348 (anul consulatului lui Flavius Salia). Această informație, completată de cea din vv. 1-3: „*Per quinquennia iam decem,/ ni fallor, fuimus; septimus insuper/ annum cardo rotat*”, ne furnizează anul compunerii *Prologului*, 405, întrucât poetul se află în al cincizeci și șaptelea an al vieții când îl scrie. Anul morții rămâne însă necunoscut.

Meditând la apropierea sfârșitului vieții (vv. 4-6), Prudentius își rememorează succint principalele etape ale vieții și provocările specifice lor: copilăria *vergilor și uierătoare* (vv. 7-8), adolescența formării juridice, nelipsită însă de vicii (vv. 8-12), tinerețea ca magistrat (vv. 13-15), guvernarea în două rânduri a unor orașe însemnate pe care însă nu le numește (vv. 16-18), apogeul carierei sale, reprezentat cel mai probabil de chemarea la Roma în timpul împăratului Teodosie și oferirea rangului de „*comes primi ordinis*”², deși poetul nu face referire directă la acesta (vv. 19-21).

După un *interludiu* de o rară frumusețe artistică (vv. 22-27), se revine la chestionarea sinelui și meditarea pe marginea folosului celor trăite (vv. 28-30), acestea născând „*la sfârșit, în ultimul ceas*”

² Acest rang, alături de *comes consistorii*, era deținut în secolul al IV-lea, perioadă la care face referire și Prudentius, de cei pe care împăratul și-i dorea a fi cei mai apropiați consilieri, sfătuitoari ai lui; cf. P. S. Barnwell, *Emperors, Prefects & Kings. The Roman West, 395-565*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill, p. 33. Această informație ar fi în consens cu exprimarea lui Prudentius: *evectum pietas principis extulit/ adsumptum propius stare iubens ordine proximo* (vv. 20-21).

un imbold de a pune întreaga experiență acumulată în „lumea pe care a lucrat-o” în slujba lui Dumnezeu (vv. 34-36). Caracteristic poetului nu-i este însă a făptui ceva – „prin fapte nu poate”, ci a-L lăuda pe Dumnezeu prin vers. De aici se naște o succintă autoprezentare a operei și a principalelor teme pe care aceasta le-a abordat: imne pentru toate momentele zilei³ (vv. 37-38), în cinstea virtuților⁴ (v. 36), împotriva ereziilor⁵ (v. 39), împotriva păgânilor⁶ (vv. 40-41), închinare martirilor și apostolilor⁷ (v. 42), toate încununate de dorința eliberării de trup pentru rostirea „cuvântului celui din urmă” (v. 45) în fața Celui „al căruia el va fi fost” (v. 33).

Prudentius, *Prefatio*

1 Sunt de cincizeci de ani deja,
2 de nu greșesc, iar, peste-aceștia se învâрте
3 al șaptelea leagăn de ani de când mă-ncântă crugul soarelui.

4 Sfârșitu-i aproape și fiecă zi mai adaugă Domnul,
5 Înrudită-i cu asfințitul.
6 Ce am lucrat de folos în atât de mult timp?

7 Vârsta dintâi a plâns
8 Sub vergile șuierătoare. Îndată, fiind corupt de vicii,
9 toga m-a învățat să spun minciuni, nu fără vină.

10 Atunci, ușurătatea dezvățată
11 și abundența cea fără rușine (o, [mi-e] rușine și dezgust!)
12 stricat-au tinerețea cu mizerii și cu noroiul răutății.

13 După aceea, procesele mi-au înarmat tulburatul suflet
14 Și reaua-ndeletnicire neobosită de a căștiga
15 l-au supus la căderi fără de nădejde.

³ Încercăm o identificare a operelor la care Prudentius face încifrat referire: Liber Cathemerinon.

⁴ Psychomachia.

⁵ Apotheosis și Hamartigenia.

⁶ Libri contra Symmachum.

⁷ Liber Peristephanon.

- 16 De două ori, prin mijlocirea legilor,
17 Am ținut frâiele unor orașe-nsemnate,
18 Redând dreptatea cetățenească celor buni și-nfricoșându-i
pe cei vinovați.
- 19 În final, am înaintat în slujirea de cinste;
20 bunătatea împăratului m-a luat, fiind adus să stau lângă ea
21 și rânduindu-mi rangul cel mai de-aproape.
- 22 Pe când viața aceasta în zbor a trecut
23 și-a lunecat iute spre-al bătrâneții sein,
24 plecându-mă să uit acel de demult consulat al lui Salia,
- 25 sub care-am trăit prima mea zi;
26 cât de multe ierni s-au rotit și în pajiști câți trandafiri
27 răsărit-au mereu după-îngheț, zăpada tâmpelor mele-o arată!
- 28 Oare acestea, bune sau rele,
29 vor folosi după trupului moarte,
30 când ea deja va fi șters ceea ce fost-am?
- 31 Mi se va zice: Oricine ești,
32 sufletul tău a pierdut lumea pe care-a lucrat-o;
33 nu-s ale Domnului cele râvnite de el, al Căruia tu vei fi fost.
- 34 Și totuși, la sfârșit, în ultimul ceas,
35 păcătosul meu suflet să-și lase prostia,
36 măcar cu vocea pe Domnul să-L cânte, de prin fapte nu poate.
- 37 În imne să-și continue ziua
38 Și nici o noapte să fie deșartă, încât să nu-L cânte pe Domnul;
39 Să lupte-mpotriva eresurilor, să le separe de credința cea
dreaptă,
- 40 Să supună credințele neamurilor,
41 Cădere să-aducă, o, Roma, zeilor tăi!
42 Să-nchine poeme martirilor, pe apostoli să laude!

43 Când scriu sau vorbesc acestea,
44 din legătura trupului liber să ies mi-aș dori,
45 acolo unde limba-mi slăbită cuvântul din urm-ar grăi.

Traducere din limba latină și introducere
de Diac. dr. Ilarion M. Argatu